

N:o 38.

Ank. till Riksd. kansli den 6 maj 1890, kl. 2 e. m.

Andra Kammarens första tillfälliga utskotts utlåtande n:o 11, angående ifrågasatt skrifvelse till Kongl. Maj:t med begäran om underhandlingars förande med utrikes magter i syfte att få uppkommande tvister emellan nämnda magter och Sverige afgjorda genom skiljedomstol.

Till utskottet har Andra Kammararen hänvisat en af herr *J. Anderson* i Tenhult väckt motion, n:o 230, så affattad:

»Den 21 sistlidne februari inlemnades till Norges storting en så lydande skrifvelse:

»Undertecknade tillåta sig härmed föreslå för stortinget att ingå med följande adress.

Till Konungen!

Stortinget ingår härmed i underdånighet till Eders Majestät med anmodan att begagna den Eders Majestät enligt grundlagens § 26 tillkommande myndighet att söka avsluta öfverenskommelser med främmande magter om afgörande medelst skiljedomstol af alla tvistigheter, som kunna uppstå mellan Norge och dess magter.

I det inbördes förhållandet folken emellan börjar skiljedomstanken att vinna insteg. I mer än 50 fall hafva i vårt århundrade krig hindrats

genom de tvistande parternas öfverenskommelse om stridsfrågans hänskjutande till skiljemäns dom, och man har intet exempel på, att någon af parterna sedan frångått ett dylikt aftal eller nekat efterkomma domen. Den vidare utvecklingen häraf är traktater om skiljedom i alla tvistigheter, som kunna uppstå. Heller icke denna tanke är främmande för det civiliserade Europa. Sålunda stiftades den 29:de och 30:de juni i fjor i Paris ett förbund mellan medlemmar af så godt som alla Europas nationalförsamlingar med det uttryckliga ändamål att understödja hvarandra i sträfvandena för denna saks genomförande. Stortinget är öfvertygadt om, att tanken också eger tillslutning hos den öfvervägande delen af vårt folk. På samma sätt som för länge sedan lag och dom trädte i stället för näfrätten till att slita tvist man och man emellan, tränger sig i förhållandet folken emellan tanken om stridigheters afgörande genom skiljedom fram med oemotståndlig magt. Mer och mer står krig inför det allmänna medvetandet som en lemning af forntidens barbari och en förbannelse för menniskolögheten. I synnerhet hos oss, som haft lyckan att i trefjedredels århundrade lefva i ostörd fred, har öfvertygelsen härom genomträngt alla folklager.

Fullt förvissade om, att hvad stortinget anmodar Eders Majestät om skall vara till obetingad lycka för vårt folk, hänskjuter det till Eders Majestät att härutinnan taga erforderliga steg.

V. Ullman. Paul Koht. V. A. Vexelsen. K. Moursund.

W. Konow. Sigurd Blekastad. N. Skaar. Peder Rinde.

Andreas Lavik. Nils Melhuus.

Den 6 sistlidne mars blef detta förslag till adress af stortinget antaget med den öfverväldigande majoriteten af 89 röster mot 24.

Redan år 1887 undertecknade 233 medlemmar af engelska underhuset och 36 af öfverhuset en adress till presidenten i Nordamerikas Förenta Stater om hans medverkan till afslutande af en fortfarande skiljedomstraktat mellan nämnda stater och England. Bland undertecknarne syntes namnen *Gladstone*, *John Bright*, *Spurgeon*, kardinal *Manning*, *Newman Hall* och Londons lordmayor. En deputation af 12 engelska parlamentsmedlemmar aflämnade denna adress i Washington, hvarest så väl deputationen som adressen mycket välvilligt mottogos. Sherman, ordföranden i senatens utskott för utrikes ärendena, framlade ett betänkande, hvori senaten tillstyrktes lemna presidenten bemyndigande att antaga adressförslaget. Den af kongressens båda hus antagna s. k. 'Sherman resolution' lyder sålunda:

'Att presidenten må, och härmed uppmanas han dertill, tid efter annan, så snart tillfälle erbjudes, inleda underhandlingar med hvarje sty-

relse, med hvilken Förenta Staterna hafva eller böra hafva diplomatiska förbindelser, i ändamål att alla stridigheter och oenigheter mellan tvenne styrelser, hvilka icke kunna biläggas på diplomatisk väg, måtte hänskjutas till skiljedomstol och på detta sätt fredligt biläggas.'

Den 21 april 1888 inlemnade herr Frédéric Passy och 14 andra deputerade i franska deputeradekammaren ett förslag om avslutande af skiljedomstraktater mellan Frankrike, England och Nordamerika.

Ett liknande förslag har i spanska riksdagen blifvit under senaste session väckt af senatoren och granden af Spanien Marcoartou.

Uti italienska parlamentet har nyligen bildats en komité för att behandla frågan om en parlamentarisk fredsförening.

Vid den andra parlamentariska kongressen, i Paris, i juni 1889, deltog 42 deputerade och 14 senatorer i de fattade besluten, af hvilka det första hade följande lydelse:

'Den interparlamentariska konferensens medlemmar anbefalla å nyo och inträngande alla civiliserade regeringar afslutning af traktater, hvarigenom de förpligta sig att medelst skiljedomstol afgöra alla stridigheter, som ibland dem kunna uppstå, dock utan att derigenom staternas sjelfständighet kränkes eller någon inblandning sker i deras inre författning.'

I den permanenta interparlamentariska komité, som vid samma tillfälle valdes, befinnas bland andre den ryktbare franske senatoren Jules Simon, den italienske deputeranden Ruggiero Bonghi (undervisningsminister 1874—1876), den nordamerikanske senatoren Sherman (finansminister 1877), den belgiske deputeraden Ch. Buls (borgmästare i Bruxelles).

Denna lilla historik visar åtminstone, att meningsströmningen för internationella skiljedomstolar är ganska stark äfven i lagstiftarnes led i de förnämsta kulturlanden.

På de af vårt broderlands representation godkända motiv, förstärkta af det varma intresse, vårt broderfolks lagstiftare uttalat för saken, och enär det svenska folket tvifvels utan, likaväl som Norges folk, hyser den innerliga önskan, att alla tvister med främmande magter, så vidt ske kan, fredligt biläggas, föreslår undertecknad, att Riksdagen måtte i skrifvelse till Kongl. Maj:t anhålla,

att Kongl. Maj:t, med den magt, som § 11 i regeringsformen tillerkänner honom, ville söka uppgöra sådana öfverenskommelser med främmande magter, hvarigenom alla tvister, som emellan nämnda magter och Sverige kunna uppkomma, skola afgöras genom skiljedomstol.»

Utskottet anser den af motionären gjorda framställningen behjertansvärd. En giltig anledning till nämnda framställning synes hafva för motionären förefunnits i den omständigheten, att Norges storting beslutit en adress till Hans Maj:t Konungen med hemställan att söka afsluta öfverenskommelser med främmande magter om afgörande medelst skiljedomstol af alla tvistigheter, som kunna uppstå mellan Norge och dessa magter. Den utrikes politik, som bestämmer den ställning hvilken de förenade rikena, Sverige och Norge, intaga till andra stater, bör nemligen vara väsentligen enahanda.

För utskottet synes det vara oomtvisteligt, att, om och när underhandlingar ifrån Sveriges och Norges sida angående inrättande af internationella skiljedomstolar kunna inledas, dessa underhandlingar måste utgå ifrån grundvalen af de förenade rikenas avtonoma sjelfständighet. Möjligheten af dylika underhandlingar lärer vara beroende af Hans Maj:t Konungens kannedom om rätt tidpunkten för deras inledande. Gagnet af desamma, om och när de kunna föra till åsyftadt resultat torde vara uppenbart.

Uppfattningen af krigets art och betydelse har genom civilisationens framsteg betydligt ändrats. Det blodiga kriget menniskor emellan, det krig, uti hvilket den ena härskaran uppådas för att nedskjuta den andra, börjar att uppfattas såsom ett verkligt ondt. Furstarne tveka, huru vida det kan vara tillbörligt att besluta ett krig, som har till följd, att tusentals menniskor skola lida, såras, dödas. Statsmännen tveka, huru vida de kunna vara berättigade att för politiska syften lössläppa krigets demoner. och folken tveka, huru vida det kan stå tillsamman med rätträdighetens fordringar att låta krigets fador hemsöka egna eller andras landamären. Kriget inses och uppfattas alltså mer och mer af furstar, af statsmän och af folk såsom ett förfärligt ondt. Detta är en frukt af den stigande civilisationen. Kommer härtill insigten derom, att kriget leder sitt ursprung från viljan hos *en* menniska eller från de sammanstående viljorna hos *flera* menniskor, så skall ock nämnda insigt kunna ingå i människornas medvetande under en form, som är af väsentlig betydelse i fråga om krigets rätta uppfattning, nemligen under den form, att det är beroende af mensklig vilja att låta kriget bryta löst eller icke.

Skulle den olyckan inträda, att Sverige-Norge blefve hemsökt af krig, så är det mer än sannolikt att, efter krigets afslutande, fredsvilkoren bestämdes af två eller flera europeiska magter, ty sambandet emellan dessa magter är numera sådant, att det icke gerna kan tänkas, att någon af dem skulle utan andra magters öppna eller hemliga samtycke tillåtas föra ett krig emot Sverige-Norge. Då alltså freden, efter ett krigs af-

slutande, skulle i väsentlig mån afgöras genom en skiljedom, så synes det vara ändamålsenligt att genom en kiljedom förekomma krigets utbrott.

Inseende de stora vanskligheter, som äro förknippade med ett förverkligande af motionärens framställning, vill dock utskottet i sin ringa mån medverka till bevarande af fredens välsignelse, när den med bibehållen frihet och sjelfständighet kan åtnjutas. Då utskottet alltså på anförda skäl förordar den väckta motionen, tillåter sig likväl utskottet en lindrig redaktionsförändring.

Utskottet hemställer,

att Kongl. Maj:t med den magt, som § 11 i regeringsformen tillerkännes Honom, ville söka uppgöra sådana öfverenskommelser med främmande magter, att möjligen uppkommande tvistemellan nämnda magter och Sveriges kunde afgöras genom skiljedomstol.

Stockholm den 6 maj 1890.

På utskottets vägnar:

G. F. ÖST ERG.

Reservation af herr *Östberg*.